

“SÜRDÜRÜLEBİLİR YEŞİL AVRUPA” HEDEFLERİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE İLE AVRUPA BİRLİĞİNİN GENÇLİK POLİTİKASI STRATEJİ BELGELERİNİN GENÇLİK KATILIMI ÖZELİNDE KARŞILAŞTIRILMASI

SEDA TEKELİ*^{id}
ERHAN AKDEMİR**^{id}

Öz

Çalışmanın amacı “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” hedefleri bağlamında Türkiye ile Avrupa Birliği’nin (AB) Gençlik politikası strateji belgelerinin gençlik katılımı özelinde karşılaştırmalı incelemesidir. Bu çerçevede “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” hedeflerinin gerçekleştirilmesinde gençlik katılımına verilen rol ve önem Birliğin gençlik politikası strateji belgeleri temelinde ele alınmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde, Avrupa Gençlik Hedefleri’ne ulaşmada gençlik katılımının nasıl sağlandığı incelenmiştir. İkinci bölümde ise, Türkiye Cumhuriyeti’nin AB’ye aday ülke olarak gençlik katılımına verdiği önem ve bu yaklaşımın ulusal gençlik politikası strateji belgelerine nasıl yansıdığı incelenmiştir. Bu çerçevede, Türkiye’de gençlik katılımının söz konusu hedeflere ulaşma sürecinde nasıl teşvik edildiği ele alınmıştır. İkinci bölümün devamında ise, Türkiye’deki gençlik politikası belgelerinin, ‘Sürdürülebilir Yeşil Avrupa’ başlığı altındaki Avrupa Gençlik Hedefleri ile ne ölçüde uyumlu olduğu değerlendirilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise iki tarafa ait gençlik strateji belgelerindeki karşılaştırmalara yer verilmiştir. Karşılaştırmada özellikle gençlik katılımı, sürdürülebilirlik ve yeşil dönüşüm gibi temel konulara belgelerin nasıl yaklaştığı incelenmiş; bu bağlamda belgeler arası kavramsal ve içeriksel tutarlılık, önceliklendirme düzeyleri ve uygulama önerileri değerlendirilmiştir. Bu çerçevede çalışmanın temel varsayımı; Türkiye’nin gençlik katılımı ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının oluşturulan stratejik belgelerin “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” Hedefleri ile uyum düzeyinin düşük olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Sürdürülebilir Yeşil Avrupa, Gençlik Katılımı, Sosyal Politika, Gençlik Hedefleri

JEL Sınıflandırma Kodları: F50, F59, J88

* Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, sakyalcin@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1839-8291

** Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi, erhanakdemir@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4579-3759.

COMPARISON OF YOUTH POLICY STRATEGY PAPERS OF TURKEY AND THE EUROPEAN UNION IN THE CONTEXT OF ‘SUSTAINABLE GREEN EUROPE’ GOALS IN TERMS OF YOUTH PARTICIPATION

Abstract

The aim of this study is to conduct a comparative analysis of the youth policy strategy documents of Turkey and the European Union (EU) in the context of the “Sustainable Green Europe” goals, with a particular focus on youth participation. Within this framework, the role and importance attributed to youth participation in achieving the Sustainable Green Europe objectives are examined based on the EU’s youth policy strategy documents. In the first section of the study, the ways in which youth participation is ensured in the process of achieving the European Youth Goals are explored. The second section focuses on the importance that the Republic of Turkey, as a candidate country for EU membership, attaches to youth participation and how this approach is reflected in its national youth policy strategy documents. In this context, the ways in which youth participation is encouraged in Turkey in the process of achieving these goals are examined. The latter part of the second section evaluates the extent to which Turkey’s youth policy documents align with the European Youth Goals under the heading of a “Sustainable Green Europe.” In the third section, a comparative analysis of the youth strategy documents of both parties is presented. The comparison particularly focuses on how the documents address key issues such as youth participation, sustainability, and green transformation; in this context, conceptual and content-based consistency, prioritization levels, and proposed measures for implementation are assessed. The main assumption of this study is that the level of alignment between the strategic documents prepared by public institutions and organizations in Turkey concerning youth participation and the “Sustainable Green Europe” goals is relatively low.

Keywords: European Union, Sustainable Green Europe, Youth Participation, Social Policy, Youth Goals

JEL Classification Codes: F50, F59, J88

Giriş

Ülkelerin nüfus yapıları ile sosyo-ekonomik koşullarındaki çeşitlilik, beraberinde politik yaklaşımlardaki farklılıkları da getirmekte; bu durum, gençlik kavramının tanımlarını hem kronolojik hem de sosyolojik bir olgu olarak çeşitlendirmektedir (Işık, 2016: 142). Gençlik tanımları öznel nitelikler taşıdığından, evrensel ölçekte kabul görmüş tek bir yaş aralığına dayanan bir tanımdan söz etmek mümkün değildir. Her ne kadar ülkelerin bu konudaki yaklaşımları farklı gerekçelere dayansa da, genç ve gençlik kavramlarına ilişkin

tanımlar temelde yaş aralığına göre şekillenmektedir. Gençlik kavramı, ülkeler ve kurumlar arasında farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Almanya’da gençler 14-27 yaş aralığında kabul edilirken (Asutay, 2017: 68), İsveç bu grubu 13-25 yaş olarak tanımlamaktadır (Baş, 2019: 17). AB gençleri 13-30 yaş arasında değerlendirirken, Birleşmiş Milletler (BM) ve Türkiye İstatistik Kurumu ise genç nüfusu 15-24 yaş aralığıyla sınırlandırmaktadır. Gençlik, çoğunlukla belirli bir yaş aralığıyla tanımlansa da; bireylerin fiziksel, ruhsal, zihinsel ve sosyal gelişimleri dikkate alındığında, kişinin kendini keşfettiği, kariyerini şekillendirdiği ve topluma uyum sağladığı hayatın önemli bir dönemi olarak görülmektedir (Akay, 2023: 1281).

BM’nin verilerine göre, günümüzde dünya genelinde 10-24 yaş aralığında yaklaşık 1,8 milyar çocuk ve genç yaşamaktadır. Buna ek olarak, 2015-2030 yılları arasında yaklaşık 1,9 milyar kişinin 15 yaşına ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu durum, tarihteki en büyük genç nüfusun oluşmakta olduğuna işaret etmektedir (UN, 2017). Öte yandan, Dünya Bankası verilerine göre 2050 yılına gelindiğinde hem Dünya’da hem de Türkiye’de doğum oranlarında önemli ölçüde azalma gözlenecektir. Tahminler 2050-2055 yıllarını kapsayan dönemde kaba doğum oranının %1,85’e gerileyeceğini göstermektedir. Bu nedenle mevcut demografik yapının sürdürülebilir gelişim için fırsata çevrilmesinin devletlerin öncelikli hedefleri arasında yer alması önemlidir. Her iki veri açısından da bakıldığında bir toplumun sürekli gelişiminin vazgeçilmez unsuru olan ve aynı zamanda o toplumun en dinamik ve yenilikçi kesimini oluşturan gençlerin toplumsal dönüşümlerin ve kalkınmanın da en önemli itici güçleri olduğu bir gerçektir. Bu bağlamda, “gelecek” olarak nitelendirilen gençlerin yerel, bölgesel, ulusal ve küresel karar alma mekanizmalarında ve süreçlerinde yer alması, geleceğin bugünden şekillenmesi açısından çok önemli bir role sahiptir (Sloam, 2016: 522). Küresel iletişim ağları sayesinde yeryüzünde daha önce hiç olmadığı kadar birbirlerine bağlı olan gençler, toplumlarının siyasal, sosyal ve ekonomik dayanıklılığına ve sürdürülebilirliğine katkıda bulunma, yenilikçi çözümler önerme, toplumsal ilerlemeyi yönlendirme ve siyasal değişimler yaratma konusunda üstün bir yeteneğe, donanım ve fırsata sahip durumdadırlar. Gençlerin söz konusu bu yetenek, donanım ve fırsatlarını hayata geçirmek için ise onların karar alma süreçlerine aktif katılımlarını destekleyecek kanalların oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ise ancak gençlik katılımının teşvik edilmesi ve güçlendirilmesi ile mümkündür (Crowley ve Moxon, 2017: 13). Bu teşvik ve güçlendirmenin ulusal düzeyde hayata geçirilmesi ise ancak karar alıcılar ve diğer siyasal aktörler tarafınca ortaya konacak ve bütün aktörlerin birlikte katkıda bulunarak oluşturacakları bağlayıcı hukuki metinlerin ve siyasal belgelerin varlığı sayesinde olabilecektir. Bu belgelerden güç ve cesaret alacak olan gençler de böylece bugünlerini ve geleceklerini doğrudan etkileyen ulusal, bölgesel ve küresel tehditlerle mücadelede aktif bir katılımcı role sahip olabileceklerdir (Falanga, 2024: 21). BM verilerinde de aktarıldığı gibi, dünyanın

önemli bir toplumsal grubu olan gençler iklim değişikliğinin sonuçlarının pasif bir gözlemleyicisi olmayı değil, iklim değişikliğiyle mücadelenin aktif bir katılımcısı olmayı tercih etmektedirler (Narksompong ve Limjirakan, 2015: 174). Böylece de çevresel konularda sürdürülebilir çözümlerin oluşmasını sağlayabileceklerdir. Bu bağlamda gençlerin, karar alıcı mekanizmaların birer parçası olması ise gerek küresel gerekse de bölgesel siyasal aktörler tarafından desteklenmektedir. Küresel düzeyde bu mekanizmaların oluşturulmasına destek veren en baş aktör Birleşmiş Milletler (BM)’dir (Kolleck ve Schuster, 2022: 2). BM, sahip olduğu küresel platformlar sayesinde gençlerin seslerini duyurabilmelerine imkân tanımakta; aynı zamanda siyasi gücünü kullanarak gençlerin karar alma mekanizmalarına katılımını desteklemektedir. Bu süreç, BM’nin kendi bünyesindeki somut örneklerle dünya kamuoyuna gösterilmektedir (Thew, 2018: 371). Bölgesel düzeyde gençlik katılımının savunuculuğunu yapan en önemli örnek ise, bu çalışmanın da konusunu oluşturan, Avrupa Birliği (AB)’dir. Örneğin Birlik, detayları sonraki başlıklarda aktarılabilecek olan, AB Gençlik Stratejisi belgesi aracılığı ile gençlerin çevre ve iklim değişikliği gibi politika alanlarında alınacak kararların parçaları olması için onları cesaretlendiren, destekleyen ve onlarla bir araya gelerek oluşturulan siyasi ve hukuki metinler ortaya koymuştur. Hatta bu perspektifle 2022 yılını Gençlik Yılı ilan etmiştir. Birlik bu adımla, daha yeşil ve daha kapsayıcı bir geleceğin inşasında Avrupa gençliğinin önemine dikkat çekmeye çalışmıştır (EU, 2022: 1). Bu çerçevede çalışmada, Sürdürülebilir Yeşil Avrupa hedefleri bağlamında Türkiye ile AB’nin gençlik politikası strateji belgelerinin gençlik katılımı özelinde karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışma, odaklandığı konuların kavramsal içeriğinin aktarılması bakımından öncelikle sürdürülebilirlik, yönetim ve katılım kavramlarının açıklamasına yer vermiştir. Daha sonra Birliğin, gençliğe dair temel politika belgeleri üzerinde durulmuş, sonrasında ise Avrupa Gençlik Hedefleri kapsamındaki Sürdürülebilir Yeşil Avrupa hedeflerinin detaylı incelemesine geçilmiştir. Bu incelemenin çerçevesini AB’nin 2018 yılında kabul ettiği Konsey Kararı, 2019-2027 Avrupa Gençlik Strateji Belgesi ve Avrupa Gençlik Hedefleri oluşturmuştur. Çalışmanın son bölümlerinde ise, Türkiye’deki gençliğe dair politika belgeleri incelenmiştir. Çalışmada ayrıca gençlerin karar alma süreçlerine katılımlarında Birliğin onlara sunduğu katılım mekanizmalarından somut örnekler de aktarılmıştır.

Kavramsal Çerçeve: Sürdürülebilirlik, Yönetişim ve Katılım

Sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkışını 1990’lı yılların ortaları ve sonrası olarak kabul etmek mümkündür. Gelecek nesiller için iyi bir yaşam kalitesi sağlamayı amaçlayan bu kavram, son yıllarda artan ilgiyle birlikte; Ekonomiden Tarıma, Çevre Bilimlerinden Siyaset Bilimine, Uluslararası İlişkilerden Sanata kadar birçok disiplinin çalışma alanı içerisinde yer almaktadır. Günümüzde ise kavram üç ana alan - çevre, ekonomi ve toplum - etrafında yoğun şekilde

kullanılmaktadır. Bu çalışma bakımından ise kavrama çevresel ve toplumsal sürdürülebilirlik açısından yaklaşılacaktır. Toplumsal sürdürülebilirlik, çevresel sürdürülebilirlik kavramına göre daha soyut bir kavram olsa da, toplumda ekonomik, sosyal ve siyasal refahın ve istikrarın uzun soluklu sağlanabilmesidir. Bu bağlamda, söz konusu istikrar unsurlarının uzun vadeli olabilmesi, alınan kararlarda hangi önceliklerin esas alındığıyla doğrudan ilişkilidir. Kararlarda, belirli kişi ya da grupların çıkar ve talepleri mi ön planda tutulmaktadır, yoksa toplumun genelinin ihtiyaç ve faydaları mı gözetilmektedir? Toplumsal sürdürülebilirlik, esasen şu iki temel soruya verilen yanıtlar üzerinden değerlendirilebilir: Toplumun genel çıkarları dikkate alınıyor mu ve bu ihtiyaçlara nasıl yanıt veriliyor? Eğer toplumsal fayda önceleniyorsa, toplumsal sorunların tespiti ve çözümüne yönelik süreçlerde, özellikle gençler başta olmak üzere tüm toplumsal aktörlerin siyasal katılım yoluyla sürece dahil olmaları gerekmektedir. Gençlerin, kendilerini doğrudan ilgilendiren konularda karar alma mekanizmalarında aktif vatandaşlar olarak yer almaları, sürdürülebilir bir toplum yapısının inşası açısından kritik öneme sahiptir. Bu durum, gençlerin yaşam becerileri kazanmalarını sağlamakla kalmaz; aynı zamanda aktif vatandaşlık bilinci geliştirmelerine ve küresel ölçekte sosyal hareketlere katılım yoluyla toplumsal değişime katkı sunmalarına da olanak tanır.

Bir ülkede demokrasinin güçlenmesi, vatandaşların siyasal aktör olarak kabul edilmesine ve siyasi ile toplumsal yaşama aktif şekilde katılmalarına bağlıdır. Bu nedendir ki, vatandaşlık ve demokrasi tartışılırken gençlik katılımına sıklıkla başvurulmaktadır (Brondi vd., 2012: 390). Bu anlayış Birlik tarafından da benimsenerek Avrupa'nın genç vatandaşlarının karar alma süreçlerine aktif katılımının önemine vurgu yapmaktadır (Brooks, 2009: 4). Bu bağlamda, gençlerin karar alma süreçlerine etkin biçimde dahil edilmesi, gelecekte kendi ihtiyaçlarını karşılayacak politika ve kararların bugünden şekillendirilmesine — ya da en azından bu politikaların altyapısının oluşturulmasına— katkı sağlayacaktır. Bu noktada üzerinde durulması gereken bir diğer önemli kavram ise yönetişimdir. Günümüz çoğulcu siyasal sistemlerinde, toplumun farklı kesimlerinin siyasal katılım göstererek kendilerini ilgilendiren sorunları ortaya koymaları ve bu sorunların çözümünde yönetenlerle birlikte hareket etmeleri “yönetişim” olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle yönetişim, resmi ve özel kuruluşlarda idari, ekonomik ve politik otoritenin ve yetkinin diğer siyasal aktörlerle (sivil toplum örgütleri, baskı ve çıkar grupları, bireyler, medya vb.) ortak kullanımını belirten bir kavramdır. Bu anlamda yönetişim, sivil toplum örgütlerinin, baskı ve çıkar gruplarının, bireylerin ve diğer siyasal aktörlerin yönetime etkin katılımı ve karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını içeren bir yönetim anlayışıdır. Avrupa ve dünyayı tehdit eden ve çağımızın en büyük zorluklarından birisi olan iklim değişikliği ve çevrenin bozulmasına karşı alınacak kararlar ve uygulanacak politikalarda da bu anlayış doğrultusunda karar alıcı aktörlerden gençlerin diğer siyasal aktörlerle ve toplumsal gruplarla yoğun

ve sıkı bir iş birliğine ve dayanışmaya ihtiyacı vardır. Gençlerin öncülük edeceği girişimler ve karar alma süreçlerine aktif katılım göstererek sürdürülebilir çevre politikalarının oluşmasına verecekleri katkılar da iklim değişikliği ile mücadelede yönetim modelinin somut bir göstergesi olabilecektir. İşte bu çerçevede çalışmanın sonraki bölümlerinde AB kurumlarının iklim değişikliği ile mücadelede gençlerin katılımını sağlamak için ortaya koyduğu strateji belgelerinin incelenmesi gerçekleştirilecektir.

Avrupa Birliği Strateji Belgeleri

Yeşil Mutabakat

İklim krizi dünya için giderek daha büyük bir tehdit halini almaktadır. Seller, yangınlar ve kuraklıklar gibi aşırı hava olaylarının nedeni olarak artan sıcaklıklar ve özellikle küresel Güney'de yaşanan yiyecek ve su kıtlıkları, iklim krizinin ciddi boyutlara geldiğinin işaretleri arasındadır. Bu bağlamda yerel, ulusal ve küresel bir niteliğe sahip olan çevrenin korunması konusu ise küreselleşmenin hız kazandığı 1990'lı yıllardan günümüze dünya gündeminin en üst sıralarında yer almaktadır. Çevresel sorunlara gerek ulusal düzeyde gerekse de küresel düzeyde ortak çözüm arayışları bulma ve stratejiler geliştirme hedefi ise dünyada pek çok aktörün siyasi hedefleri içerisinde yer almaktadır. Bu bağlamda AB'de çevresel sorunlara karşı önlem almaya çalışan küresel aktörlerden biri durumundadır (Çetiner, 2024: 276). İklimi zarar vermeyen, yeşil, adil ve sosyal bir Avrupa'nın inşası 2019-2024 döneminin siyasi önceliklerini belirleyen AB Stratejik Gündemi'nin dört temel önceliklerinden birisi olmuştur. Birlik, öncelik alanlarından birisi olarak belirlediği iklim ve çevrenin korunması alanında sürdürülebilir politikaların hayata geçirilmesine yönelik siyasi adımlar da atmaktadır. Bu çerçevede Birlik, hava ve su kalitesini iyileştiren, sürdürülebilir tarımı teşvik eden, çevresel sistemleri ve biyolojik çeşitliliği koruyan yeşil girişimleri desteklemek gibi farklı sektörler üzerinden somut hedefler belirlemektedir (Europion Council, 2019: 4). Birlik döngüsel ekonomilerin yaratılması ve buna bağlı olarak sürdürülebilir, güvenli ve uygun fiyatlı enerji sağlayan bir AB enerji pazarının oluşturulmasının arkasında durmaktadır. Bu çerçevede Birlik, yenilenebilir enerji kaynaklarına ve enerji verimliliğine daha hızlı geçiş sağlayan teknolojilerin ortaya çıkarılmasını ve kullanımının artmasını sağlayan yenilikçi fikirlerin savunuculuğunu da yapmakta ve teşvik etmektedir. Söz konusu Stratejik Gündem ile uyumlu olacak şekilde Birliğin çevre ve iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir yeşil Avrupa ile ilgili en önemli politika belgesi Avrupa Komisyonu'nun kabul ettiği Avrupa Yeşil Mutabakatı'dır. Avrupa Komisyonu'nun 2019–2024 dönemine ilişkin dört önceliği arasında ilk sırada Avrupa Yeşil Mutabakatı yer almaktadır. 2000 yılında temelleri atılan bu mutabakat (Çetiner, 2024: 278), AB için yeni bir büyüme stratejisi olarak görülmektedir. Mutabakatın temel amacı, Avrupa'yı 2050 yılına kadar hem karbon nötr hem de kaynakları verimli kullanan bir bölgeye dönüştürmektir. Aynı

zamanda Avrupa ekonomisinin daha modern, sürdürülebilir ve rekabetçi hale gelmesi hedeflenmektedir. Bu hedefler, 2024–2029 Stratejik Gündemi’nde de korunmuştur (European Council, 2024). Öte yandan, Birlik, iklim değişikliği ile mücadele yönteminde, yönetim kavramını esas alarak ve çeşitli siyasal aktörler ile birlikte çalışarak sürdürülebilir politikalar üretmeyi temel ilke olarak benimsemektedir. Birlik yönetim ilkesiyle, çevre ve iklim değişikliğiyle mücadelede hem sektör bazlı girişim ve fikirleri desteklemekte hem de bu durumdan doğrudan etkilenen ve onu etkileyen Avrupa kamuoyuna yönelik politikalar ve stratejiler de belirlemektedir. Avrupa’daki kamuoyları arasında gençlik alanı ise Birliğin öncelik verdiği ve gençlerin karar alıcı mekanizmalara aktif katılımını desteklediği bir alandır. Bu doğrultuda AB, gençlerin çevre sorunlarına karşı artan duyarlılıklarını dikkate almakta ve çözüm süreçlerine daha fazla katılma taleplerine önem vermektedir (Macanović, 2017: 192-193). Bu yaklaşım, gençlerin çevresel sürdürülebilirlik taleplerini dile getirebilecekleri kurumsal platformlara olan ihtiyacı artırmakta ve bu platformların resmi politikalarla desteklenmesini gerekli hale getirmektedir (Falanga, 2024: 23). Buradan hareketle, AB’nin çevre ve iklim değişikliği ile mücadelede ve sürdürülebilir yeşil Avrupa’nın sağlanmasında gençlik katılımını gündeme getirdiği önemli politik belgelerden birisi AB Gençlik Stratejisi’dir. Bu strateji belgesi, 26 Kasım 2018 tarihli AB Konsey Kararına dayanan ve 2019-2027 AB gençlik politikasının da çerçevesini çizen politika rehberidir. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde öncelikle söz konusu AB Konsey Kararı ve ardından da Gençlik Hedefleri ele alınacaktır. Böylece çalışmanın diğer bölümlerinde incelenecek olan Sürdürülebilir Yeşil Avrupa Hedefleri bağlamında Birliğin gençlik politikası strateji belgelerinin oluşumunda gençlik katılımının anlaşılması için bir çerçeve çizilmiş olacaktır.

2018 AB Konsey Kararı

Avrupa Komisyonu tarafından 1995 yılında yayımlanan ve temelleri 1993 Brüksel Zirvesinde atılan “Beyaz Kitap”, gençleri hedefine alan ve gençlik ile ilgili konu alanlarını genişleten temel AB gençlik politikası rehberi niteliğindedir. Bu rehber göre, üye ülkeler demokrasi ve katılımcılık prensipleri temelinde gençlerin daha aktif vatandaşlar olmalarını sağlamalı ve gençlik ile ilgili konu alanlarını genişletmelidir (European Commision, 2017). Ancak, günümüzde halen gençlerin sosyo-ekonomik ve siyasi alanda karşılaştıkları pek çok eşitsiz ve ayrımcı uygulama ve tutumlar ortak bir gençlik politikasının sadece eğitim, istihdam ve sosyal politika alanlarında sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Ancak bu alanların çevre, iklim değişikliği, enerji ve göç gibi diğer politika alanlarını da kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir (Akman, Akçay ve Argun 2011: 42-47). Buradan hareketle, AB’ye üye olan ülkelerin ortak katılımıyla oluşturulan AB Gençlik Politikası ile gençlerin sadece kendileri ile ilgili sorunların çözülmesine değil toplumun büyük çoğunluğunu etkileyen

sorunların çözülmesine de aktif katılımı amaçlanmaktadır. Bu hedef, gençlerin politika belgelerinin oluşturulması ve politika süreçlerine aktif katılım göstermeleri gerektiğini ortaya koymaktadır (Çetintürk ve Küçük, 2019: 265). Birlik bu doğrultuda, aktif katılım ve fırsatlara eşit erişim ilkelerine dayalı bir AB gençlik politikası takip etmeyi hedeflemektedir. Bu politikanın temelinde ise iki yaklaşım vardır. İlki gençlere karar alma süreçlerine katılım ve söz hakkı tanınmasıdır. İkinci yaklaşım ise ilkinin bağı olarak, sürdürülebilir gençlik politikalarının uygulanmasıdır. Birlik bu yaklaşımla gençlerin karar alma süreçlerine katılım mekanizmalarının önünü açarak, sürdürülebilir ve işleyen bir demokratik toplumun varlığını sağlamaktadır. Bu çerçevede, örneğin, gelecekte sürdürülebilir yeşil Avrupa'nın sağlanması ve korunması için bugünden alınan kararların uzun süreli etkisi günümüz genç nesil üzerinde olacaktır. Dolayısıyla çevre ve iklim değişikliği ile mücadelede ortaya konacak her türlü karar belgesinin oluşumunda gençlerin de katılımına odaklanmak gerekmektedir. Birliğe göre bu aynı zamanda gençlerin, ulusal gençlik stratejileri gibi kendilerini ilgilendiren politikaların geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinde de söz sahibi olması gerektiği anlamına gelmektedir (Konsey Kararı, 2018: 3). Söz konusu aktif katılımın sağlanması için Konsey'in önerileri arasında vatandaşlık eğitimi ve öğrenme stratejilerinin oluşturulması, katılımı öğrenme fırsatlarının desteklenmesi ve geliştirilmesi sayılabilir. Konseyin öneri alanlarından bir diğeri ise katılımcı eylemlere ilginin artırılmasının ve gençlerin katılıma hazırlanması ile yenilikçi ve alternatif demokratik katılım biçimlerinin keşfedilmesinin sağlanmasıdır. Yine Konsey kararına göre bu önerilerin hayata geçirilebilmesi için kapsayıcılık ve çeşitlilik temelinde gençlik temsilcilikleri, gençlik örgütleri, gençlik çalışanları ve araştırmacılarının karar alıcılar ile bir araya getirilmesi, toplumu ve gençleri ilgilendiren kararların bu katılım prensibiyle alınması gerekmektedir. Katılım, gençlerin ve ihtiyaçlarının karar alıcılar tarafından daha iyi görülmesini sağlarken, gençlerin de gençlik politikasındaki karar vericileri daha iyi tanınmasına olanak verir. Bu sayede katılım süreçleri ve karar alma yöntemleri, gençlik politikalarının kabul görmesini ve meşruiyet kazanmasını destekler.

Sıralanan Konsey Kararı önerileri doğrultusunda, katılımcılık ve yönetim ilkeleri gözetilerek Avrupa'nın çeşitli yerlerinden gençlerin katılımıyla yürütülen Gençlik Diyalogu sürecinin sonucunda elde edilen bilgilerin derlenmesiyle 2019-2027 AB Gençlik Stratejisi'nin içeriğini belirleyen Avrupa Gençlik Hedefleri belgesi oluşturulmuştur.

Avrupa Gençlik Hedefleri ve 2019-2027 Avrupa Birliği Gençlik Stratejisi

Avrupa'nın farklı bölgelerinden gençler, katılımcılık, kapsayıcılık, çoğulculuk ve yönetim ilkeleri temelinde karar alıcılar, araştırmacılar ve diğer paydaşlarla bir araya gelerek Avrupa gençliğinin görüşlerini, ihtiyaçlarını ve hedeflerini yansıtan 11 Avrupa Gençlik Hedefi'ni oluşturmuşlardır. Söz konusu

hedeflerden onuncusu ise, çalışmanın da ana temasını oluşturan, “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” dır. AB'yi gençlerle buluşturmak, cinsiyet eşitliği, kapsayıcı topluluklar, bilgi ve yapıcı diyalog, ruh sağlığı ve refah, kırsal gençliğe olanaklar tanımak, kaliteli istihdam, kaliteli öğrenme, katılım ve Avrupa programları ve gençlik örgütleri de diğer Avrupa Gençlik Hedeflerini oluşturmaktadır (EU, 2024c). Her ne kadar Avrupa Gençlik Hedefleri hukuken bağlayıcı nitelikte olmasa da, gençlerde Avrupa projesine yönelik aidiyet duygusunu güçlendirmesi ve AB ile gençler arasında güven inşa etmesi açısından önemlidir. Ayrıca, gençlerin karar alma süreçlerine katılımını artıracak politikaların geliştirilmesi konusunda kamuoyuna ve karar alıcılara yol gösterici öneriler sunması bakımından da dikkate değerdir (EU, 2024d). Avrupa Birliği Gençlik Stratejisi, 26 Kasım 2018 tarihli Konsey Kararı temelinde ve yukarıda belirtilen katılımcılık ilkeleri doğrultusunda şekillendirilen Avrupa Gençlik Hedefleri öncülüğünde geliştirilmiş olup, 2019–2027 dönemi için AB gençlik politikasının stratejik çerçevesini oluşturmaktadır (EU, 2018). AB Gençlik Stratejisi’nin içeriğini Konsey kararı ve Avrupa Gençlik Hedefleri temelinde gençlerin sosyal ve sivil katılımının desteklenmesi, gençlerin demokratik yaşama katılımının teşvik edilmesi ve aynı zamanda gençlerin yaşadıkları toplum içerisinde ihtiyaç duydukları ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel kaynaklara erişebilmelerinin sağlanması yer almaktadır. Bu doğrultuda AB Gençlik Stratejisi siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda gençlik katılımını savunan bir hedefe sahiptir (Hofmann-van de Poll ve Williamson, 2021). Bu hedef, gençleri topluma aktif olarak katılmaya teşvik ederek ortak sorunların çözümünde onların da görüşlerinin alınmasını ve seslerinin duyulmasını sağlamaktır.

AB Gençlik Stratejisi, AB politika araçlarını harekete geçirmenin yanı sıra ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde paydaş eylemlerini teşvik ederek gençlerin vizyonunun gerçekleşmesine de katkıda bulunmaktadır. Bu anlamda yönetim yaklaşımını benimseyen Strateji belgesi, yerel yönetimleri, tüm aktörleri ilgili belgenin oluşturulması süreçlerine dahil ederek kapsamlı, çoğulcu, katılımcı ve demokratik bir gençlik politikasının ortaya çıkmasını teşvik etmiştir (Tutuianu, 2022: 173). Stratejinin öncelikli alanlarından ilki gençlerin yaşadıkları toplumda karar alma süreçlerine katılımlarını cesaretlendirerek onların aktif vatandaşlık bilinçlerini ve dayanışma gösterebilme yeteneklerini geliştirmek iken; bir diğer öncelikli alan ise söz konusu Strateji kapsamında gerçekleştirilen tüm eylemlerin, uluslararası insan hakları değerleriyle ve kurumsal sistemiyle sıkı sıkıya bağlı olmasıdır. Bunlar arasında, eşitlik ve ayrımcılıkla mücadele etmek ile toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek yer almaktadır. Ayrıca, özellikle dezavantajlı gruplar olmak üzere tüm gençler için kapsayıcı faaliyetler ve politikalar teşvik edilmektedir. Gençlerin bireysel olarak ve gençlik örgütleri aracılığıyla kendilerini etkileyen politikaların geliştirilmesine, uygulanmasına ve takip edilmesine katılma hakkı desteklenmektedir (Klatt, 2020: 78).

Bunun yanı sıra AB Gençlik Diyalogu da AB Gençlik Stratejisinin genel hedeflerine ulaşmada yol gösterici bir niteliğe sahip olmuştur. Gençlerin, gençlik örgütlerinin, karar vericilerin ve araştırmacıların bir araya geldiği bir yönetim platformu olan AB Gençlik Diyalogu, AB Gençlik Stratejisi hedeflerinin takibini yapmaktadır. Bu itibarla AB Gençlik Diyalogu, AB Gençlik Stratejisi çerçevesinde gençler ile karar vericiler arasında gerçekleşen bir diyalog mekanizmasıdır (EU, 2024a). Bu diyalog mekanizması gençlerin yerel, bölgesel, ulusal ve Avrupa düzeyinde Avrupa'nın demokratik yaşamına katılımını teşvik etmeyi, desteklemeyi ve kolaylaştırmayı sağlamaktadır (Kirtzel ve Lorenz, 2023: 112). Böylece AB'nin gençlik politikalarının belirlenmesinde gençlerin ve gençlik örgütlerinin görüş, düşünce ve ihtiyaçlarının dikkate alınması sağlanabilmektedir. Bunun yanı sıra Diyalog mekanizması gençleri ilgilendiren tüm konularda AB ülkeleri arasında iş birliğini teşvik eden 2019-2027 AB Gençlik Stratejisi'nin uygulanmasını da desteklemekte ve denetlemektedir (EU, 2024b). AB Gençlik Diyalogu, ülkedeki katılımcı süreçler temelinde, gençlik bakanlıkları, ulusal gençlik konseyleri, gençlik örgütleri, gençlik çalışanları, araştırmacılar ve her kesimden gençlerin temsilcileri aracılığıyla ulusal çalışma grupları tarafından organize edilmektedir. Böylece gençlik temsilcileri ve karar alıcılar birlikte çalışma olanağına kavuşabilmektedirler (EU, 2024a). Tüm gençlerin politika şekillendirmeye katkıda bulunabilmesine fırsat sağlayan bu diyalog mekanizması gençlerin vatandaşlık bilinçlerini ve yaşadıkları topluma aidiyet duygularını güçlendirmeyi de hedeflemektedir. Netice itibarıyla AB gençlik politikası, Gençlik Hedefleri, Gençlik Stratejisi ve Gençlik Diyalogu gibi katılımcı yönetim mekanizmaları aracılığıyla ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde karar alma süreçlerinde gençlik katılımının teşvik edilmesi ve cesaretlendirilmesi mantığına dayanmaktadır.

“Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” ve Gençlik Katılımı

Çalışmanın önceki bölümlerinde açıklanan üç farklı belge üzerinden ele alınan gençlik katılımının Birlik düzeyinde somut olarak nasıl sağlandığını Avrupa Gençlik Hedeflerinin onuncusu olan “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” hedefi ile açıklamak yerinde olacaktır. Çünkü Hedefe ulaşılmasında gençlik katılımının rolü ve görevi büyüktür. Bu örnek, çalışmanın üzerinde durduğu Avrupa Gençlik Hedefleri'nin onuncusu olan “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” hedefine ulaşmada gençlerin katılımına verilen rol ve görevlerin incelenmesini içermektedir (EU, 2024e). Söz konusu Hedef en başta tüm gençlerin çevreye duyarlı, eğitilmiş ve günlük yaşamlarında fark yaratabilecek bir güce sahip olduklarını savunmakta ve hatta günümüz gençlerinin özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri ile sosyal medyayı kullanma konusunda yeteneklerinin sınırsız olduğunu savunmaktadır. Bu durumu bir fırsat olarak değerlendiren Hedef, toplumun en dinamik parçasını oluşturan gençlerin çevreye duyarlı “sürdürülebilirlik” politikalarının gerek oluşturulmasında gerekse de

kamuoyunda farkındalığının artırılmasında onlara büyük rol düştüğünü vurgulamaktadır.

Üretilenden daha fazla tüketilen günümüz dünyasında, iklim değişikliğine ve büyüyen çevresel tehditlere karşı toplumun tüm aktörlerinin ortak hareket etmesi gerekmektedir. Bu nedenledir ki yukarıda da değinildiği gibi “gelecek” olarak nitelendirilen toplumun geniş bir kesimini oluşturan gençlerin söz konusu tehditlere karşı üretilecek fikirlerde ve çözümlerde aktif bir siyasal aktör olarak yer alması gerekmektedir (Schreuder, 2019: 6). Çünkü insanlar karar alma süreçlerinde ya da bir politikanın oluşturulma aşamasında o politikanın şekillenmesinin düşünsel bir parçası oldukları zaman kendilerini alan kararların bir parçası olarak hissederler ve bu hissiyat da onlarda aidiyet ve kimlik duygusunun gelişmesine katkı sağlar. Bireyler, aidiyet duydukları ve kimliklerini bu aidiyet üzerinden tanımladıkları yapılara karşı sorumluluk hissetme eğilimindedir. Bu sorumluluk duygusu, ilgili yapı ya da değerleri koruma ve sahiplenme davranışlarını beraberinde getirir. Koruma ve sahiplenme davranışı ise bireyin aidiyet bağını daha da güçlendirir. Bu durum, siyasal katılım açısından bir döngü oluşturur. Söz konusu döngünün en yoğun biçimde yaşandığı dönem ise gençliktir. Dolayısıyla, yüksek sorumluluk bilincine sahip genç bireylerin varlığı, onların içinde bulundukları topluma ve ülkeye yönelik aidiyet ve kimlik bilinciyle doğrudan ilişkilidir. Bu bağ ancak gençlerin yaşadıkları yerel ya da ulusal düzeyde kendilerini ilgilendiren politikaların oluşturulma ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılmalarıyla kurulabilir. Bu doğrultuda “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” hedefleri de az önce dile getirilen sorumluluk bilincinin, aidiyet ve kimlik bağının güçlenmesi temelinde öncelikler belirlemiş ve bu öncelikleri karar alıcılara doğrudan iletebilmiştir. Gençlere çevresel sürdürülebilirlik sorunlarının çözümünde söz hakkının verilmesi, gençlerin her düzeyde sürdürülebilir kalkınma politikalarının oluşturulma süreçlerine dahil edilmesinin sağlanması, çevreye zararlı üretim ve tüketim konusunda gençlerin farkındalıklarının artırılması, gençlerin çevre sektöründe gönüllü olma fırsatlarının desteklenmesi ve artırılması, gençlerin daha sürdürülebilir bir yaşam tarzına sahip olabilmesi için çevre dostu altyapıya kolay erişilebilirliklerinin sağlanması, çevre dostu çözümlerin ve teknolojilerin artırılması için gençlerin yararlanabilecekleri araştırma ve yenilik girişimlerinin desteklenmesini bu öncelikler arasında sayabiliriz.

Yukarıda ele alınan belgeler doğrultusunda, Avrupa Birliği gençlerle ilgili politika ve faaliyetlerde eşitlik, ayrımcılık yapmama, kapsayıcılık ve katılım ilkelerine öncelik vermektedir. Bu kapsamda, tüm gençlerin kendilerini ilgilendiren politika ve faaliyetlere katılımını desteklemekte ve politikaların geliştirilmesi, uygulanması ve takip edilmesini gençlerin sorumluluk bilincini artıracak şekilde onlara bırakmaktadır. Birlik, gençlerin yönetime katılma hakkını destekleyip teşvik etmektedir. Bu nedenle, gençlerin katılım becerilerini

artıracak stratejiler geliştirmekte ve onları katılım süreçlerine hazırlayacak politika belgelerini, gençlerle birlikte yönetim ilkeleri çerçevesinde hazırlamaktadır. Böylece Birlik, gençlerin katılımını stratejik gündemine olarak karar vericileri bu konuda doğrudan harekete geçmeye davet etmektedir.

Buraya kadar bu çalışma içerisinde Birliğin, Sürdürülebilir Yeşil Avrupa hedeflerinin belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşılmasında gerekli politik uygulamaların hayata geçirilmesi için alınan kararların içerisinde gençlik katılımını teşvik ettiğini, gençleri bu anlamda cesaretlendirdiğini ve bu yaklaşımını politika belgeleriyle de hayata geçirerek gençlik katılımına hukuki ve siyasi bir zemin kazandırdığını inceledik. Çalışmanın ikinci ayağında yapılacak inceleme ise kendi içerisinde ikiye ayrılacaktır. Bunlardan ilki Birliğe aday ülke olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin gençlik katılımına verdiği rol ve önemin ülkenin gençlik politikası strateji belgelerinde nasıl karşılık bulduğu ve bu çerçevede Avrupa Gençlik Hedeflerine ulaşmada gençlik katılımının nasıl sağlanmaya çalışıldığının incelenmesi olacaktır. İkinci incelemeyi ise Türkiye’deki gençlik politika rehberlerinin “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” kapsamında “Avrupa Gençlik Hedefleri” ile uyum düzeyinin tespit edilmesi oluşturacaktır.

Türkiye’de Gençlik Politikaları

AB’ye aday üye ve Birlik üyesi ülkeler için önemli bir ticaret ortağı olması sebebiyle Türkiye yeşil dönüşüme duyarsız kalmamıştır. 2021 yılında Ticaret Bakanlığı önderliğinde hazırlanan “Yeşil Mütabakat Eylem Planı” ile uyum sürecinde Türkiye AB’deki iklim değişikliği ve kapsayıcı diğer risklere ilişkin geliştirilen yeşil dönüşüm ilkesine katkı sunmuştur (Aksoy, 2023: 36). Toplam dokuz ana başlık altında otuz iki hedef ve seksen bir eylem içeren plan dokuzuncu başlık altında Avrupa Yeşil Mütabakatı bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri başlığı altında hedeflere yer vermiştir. Türkiye’de gençlere yerel ve merkezi düzeyde; doğrudan ve dolaylı olarak hizmet veren pek çok kamu kurum ve kuruluşu ile sivil toplum kuruluşu vardır. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ulusal Ajans, Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu bunlardan bazılarıdır. Çalışmada söz konusu kurumlarca hazırlanan ve “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa Hedefi” kapsamında olduğu değerlendirilen politika belgeleri amaç çerçevesinde incelenmiştir. Politika belgeleri özelinden değerlendirmeye geçmeden önce, en temel politika belgesi olması itibarıyla Anayasanın öncelikle incelenmesinde yarar vardır. T.C. Anayasa’sı gençlik tanımlamasına göre;

“Devlet, İstiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda ve devletin

ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır.” (Anayasa m. 58).

Görüldüğü gibi 1982 Anayasası gençlik ile ilgili bağımlılık, suç ve cehalet bağlamında üç önemli konuya vurgu yapmakta, devletin bu konularda gerekli tedbirleri alacağı belirtilmektedir. Her ne kadar Anayasada “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” kapsamında doğrudan bir hedef bulunmamakla birlikte, Devlet, İstiklal ve Cumhuriyetin gençlere emanet edildiği vurgusu, bu yolda alınacak kararlara gençlerin katılımının sağlanması gerekliliği yönünde yorumlanabilir niteliktedir. Anayasa’nın temel bir belge olması gerçeğinden hareketle çalışmanın amacı kapsamında katılımın vurgulanmış olması önemlidir.

Çalışma kapsamında incelenen bir diğer politika belgesi ise, ülkenin ekonomi, sağlık, eğitim, ulaşım, sosyal güvenlik, adalet vb. konulara dair kararların alınması ve politika uygulamalarının belirlenmesi adına oluşturulan Beş Yıllık Kalkınma Planlarıdır. Planlar, yakın dönemde yeşil ve dijital dönüşüm konularını da kapsamaya başlamıştır. Bu bağlamda, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan gelişmesine yardımcı olmak amacıyla belirlenen hedeflere ulaşmada stratejik öneme sahip olan kalkınma planları, belirli bir süre boyunca uygulanarak ülkelerin gelişmesine katkı sunmaktadır. Türkiye tarihinde birçok kalkınma planı ve programı uygulanmış ancak günümüze kadar ulaşan kalkınma planları II. Dünya Savaşı’ndan sonraki süreçte, 1963-1967 yılları arasında, uygulanmaya başlamıştır. AB’nin “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” için Avrupa Gençlik Hedeflerinin yayımlandığı dönem ve sonrası çalışmanın sınırlılığını oluşturduğundan, Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planından günümüze, Kalkınma Planlarının “Gençlik” başlığı altında gençlerle ilgili ilke ve politikalar incelenmiş; “Yaşanabilir Şehirler ve Sürdürülebilir Çevre” (Onuncu ve On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında kullanılmıştır) ile “Yeşil ve Dijital Dönüşümle Rekabetçi Üretim” (sadece On İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında kullanılmıştır) başlıkları altında da çevre sorunları, sürdürülebilir çevre, yeşil dönüşüm ve iklim değişikliği konuları ile ilgili inceleme yapılmıştır.

Kalkınma Planlarında Sürdürülebilirlik, Yönetişim ve Katılım

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (10. BYKP) (2014-2018) (PB 1)

Hizmet sektörünün geliştirilmesi, sosyal güvenlik sisteminin güçlendirilmesi, kamu yönetiminin modernleştirilmesi, üretim yapısının çevresel sürdürülebilirliğinin sağlanması ve bölgesel ekonomik farklılıkların azaltılması gibi temel hedeflerle oluşturulan Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (10. BYKP) 2014-2018 yılları arasındaki dönemi kapsar. 10. BYKP’ında; gençlerin sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına katılmaları, bu süreçte aktif rol almaları ayrıca dezavantajlı gençlerin katılımı üzerine önemli ifadeler yer almaktadır. Söz konusu ifadelere aşağıda yer verilmektedir.

“Gençlere ve çocuklara yönelik hizmetlerin bütüncül bir yaklaşımla sunulması ve yaygınlaştırılması amacıyla yeni bakanlıklar kurulmuş ve strateji belgeleri hazırlanmıştır. Çocuk ve gençlerin fırsat eşitliğinin artırılmasına yönelik sağlık sigortasının kapsamı genişletilmiş; şartlı eğitim ve sağlık yardımları, ücretsiz kitap, okul sütü ve taşınabilir eğitim uygulamaları geliştirilmiş; erken çocukluk eğitimi yaygınlaştırılmış ve okullaşma oranları artırılmıştır. Ayrıca gençlere yönelik burs, kredi ve barınma imkânları iyileştirilmiş, gençlik merkezleri ve kampları ile hareketlilik programları yaygınlaştırılmıştır. Dezavantajlı çocuk ve gençlere yönelik başta SODES olmak üzere sosyal destek programları yürütülmektedir” (10. BYKP, 2014: 41). “Gençlerin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında daha aktif rol almaları sağlanacak, hareketlilik programları özellikle dezavantajlı gençlerin katılımını artıracak biçimde genişletilip çeşitlendirilecektir” (10. BYKP, 2014: 42).

İfadelerden de anlaşıldığı üzere, Plan gençlerin eğitim, istihdam, sağlık, sosyal hayat ve çevreye dair ihtiyaçları çerçevesinde oldukça kapsamlı gençlik politikası oluşturmuştur. Bu bağlamda 10. BYKP gençlerin kalkınmada aktif rol alması ve kalkınma sürecine katkı sağlaması açısından önemlidir.

Planda iklim değişikliği ve çevre konusunda ise şu hükümler yer verilmiştir.

“... Çevre kirliliği, iklim değişikliği, çölleşme, ormansızlaşma, su kirliliği ve küresel ısınmayla ilgili sorunlar dünya gündemindeki yerini korumaktadır. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için küresel ölçekte başlayan yeni büyüme modeli arayışlarıyla birlikte “yeşil büyüme” kavramı önem kazanmıştır” (10. BYKP, 2014: 13). “Ülkemizde başta iklim değişikliği olmak üzere, çevre sorunlarına duyarlı politikalar sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde yürütülmüş, kurumsal yapı, mevzuat ve standartlar geliştirilmiştir” (10. BYKP, 2014: 25). “İklim değişikliği ile mücadele ve uyum çalışmaları ülke gerçekleri gözetilerek ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ile görevli kabiliyetler ilkeleri doğrultusunda sürdürülecektir” (10. BYKP, 2014: 137).

Planla birlikte gençlere yönelik çevre eğitimleri ve çevre projeleri hayata geçirilmiş ve çevre politikalarına gençlerin katılımları sağlanmış olacaktır.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (11. BYKP) (2019-2023) (PB 2)

Türkiye’nin teknoloji ve inovasyon alanında ilerleme kaydetmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi, çevrenin korunması ve sürdürülebilir bir ekonomik

büyüme sağlanması temel hedefleriyle oluşturulan On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (11. BYKP) toplumun aktif üyeleri olan gençleri önemli bir kaynak ve güç olarak görmektedir. Önceki kalkınma planında belirtilenlere ilave olarak gençlerin katılımı ve sürdürülebilir çevre konularına yer verilmiş, gençlerin çevre bilinci kazanmaları için politikalar belirleyerek gençler arasında yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesi hedeflenmiştir. Planda gençlerle ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır.

“Gençlerin kalkınmanın önemli itici gücü olma potansiyellerini öne çıkarmayı amaçlayan On Birinci Kalkınma Planı döneminde gençlerin; yaşam becerileri yüksek özgüven sahibi, insani ve milli değerleri haiz, bilgi toplumunun gerekleriyle donanmış, yetenekleri, eğitimleri ve tercihleri ile sosyal, siyasal ve ekonomik hayata aktif katılan, yaşadığı topluma ve sorunlarına duyarlı olmalarını amaçlayan politikalar öngörülmektedir (11. BYKP, 2019: 126). “Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve milli değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır” (11. BYKP, 2019: 145). “Gençlerin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında daha aktif rol almaları sağlanacak, hareketlilik programları özellikle dezavantajlı gençlerin katılımını artıracak biçimde genişletilip çeşitlendirilecektir” (11. BYKP, 2019: 145).

Planda iklim değişikliği, çevrenin korunması ve sürdürülebilirlik konularında ifade edilen bazı hükümlere ise şu ifadelerle yer verilmiştir.

“Çevre ve doğal kaynakların korunması, kalitesinin iyileştirilmesi, etkin, entegre ve sürdürülebilir şekilde yönetiminin sağlanması, her alanda çevre ve iklim dostu uygulamaların gerçekleştirilmesi, toplumun her kesiminin çevre bilinci ile duyarlılığının artırılması temel amaçtır”. (11. BYKP, 2019: 168). “Toplumun çevre bilincini artırmaya yönelik çevre ve doğa koruma ile sürdürülebilir üretim ve tüketim konularında eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirilecektir” (11. BYKP, 2019: 169).

On İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (12. BYKP) (2024-2028) (PB 3)

Milletin temel değerlerini ve beklentilerini esas alıp ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlayarak ülkenin uluslararası konumunun yükseltilmesi ve refahının artırılmasını amaçlayan On İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2024-2028) (12. BYKP); istikrarlı büyüme, güçlü ekonomi, yeşil ve dijital dönüşümle rekabetçi üretim, nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum, afetlere dirençli yaşam alanı, demokratik ve iyi yönetim olmak üzere beş ana eksen

oluşmaktadır (12. BYKP). Plan önceliklerden farklı olarak, yeşil ve dijital dönüşümü ayrı bir bölümde ele almakta ve rekabetçi üretim için önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, insan odaklılık, katılımcılık, kapsayıcılık, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik, şeffaflık, verimlilik ve etkinlik 12. BYKP’nın temel ilkeleri olarak belirtilmiştir (12. BYKP, 2024: 52). Söz konusu ilkeler çerçevesinde planda gençler ve gençlerin katılımına dair şu ifadelere yer verilmektedir.

“İşgücüne dâhil olmayan nüfusun ekonomide aktif hale gelmesi amacıyla kadın ve gençler başta olmak üzere işgücüne katılımın teşvik edilmesine, yeşil ve dijital dönüşümün de gerektirdiği mesleki becerilerin kazandırılmasına ve işgücü piyasasının esnekleştirilmesine yönelik programlar hayata geçirilecektir. Çalışma çağındaki her bireyin üreterek gelir elde edeceği beceriler ile aidiyet hissedeceği meslekleri edinmesine yönelik politikalar uygulamaya konulacaktır” (12. BYKP, 2024: 54).“Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, eğitim ve istihdam imkânlarına, insani ve milli değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayat ile karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır” (12. BYKP, 2024: 178).“Gençlerin yeşil ve dijital dönüşümün etkilerine ve geleceğin ihtiyaçlarına uyum sağlayabilmesi ve üretkenliklerinin desteklenmesi için gerekli becerileri kazanmalarına yardımcı programlar geliştirilecektir”(12. BYKP, 2024: 178).“Gençlik merkezleri ile genç ofislerin sayısı ihtiyaca göre artırılacak ve benzer faaliyetler yürütülen kuruluşlarla ortaklıklar geliştirilecektir” (12. BYKP, 2024: 178).“Gençlerin proje ve faaliyetlere katılımları artırılarak sorumluluk alma ve liderlik becerilerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler yaygınlaştırılacaktır” (12. BYKP, 2024: 178). “Gençlerin karar alma süreçlerine aktif katılımını sağlayacak mekanizmaların sayısı ve niteliği artırılacaktır” (12. BYKP, 2024: 178).“Türkiye Ulusal Gençlik Konseyi’nin aktif hale getirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır” (12. BYKP, 2024: 179).“Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine ilişkin bilinçlendirilmesi ve katılımlarının artırılmasına yönelik çalışma yürütülecektir” (12. BYKP, 2024: 179).“Ülkemizin geliştirilebilecek alanlarında çalışmalar üretmek üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları, STK’lar, üniversite ve özel sektör ile gençleri bir araya getiren yönetim modelleri geliştirilecektir” (12. BYKP, 2024: 179).“Gençlik alanında faaliyet gösteren STK’ların kurumsal yapıları, iletişim kabiliyetleri ve proje yapma kapasiteleri geliştirilecektir” (12. BYKP, 2024: 179).

Planda iklim değişikliği ve yeşil dönüşüm konusunda ise şu ifadelere yer verilmiştir.

“İklim değişikliğiyle mücadeleyi merkeze alan düşük karbonlu büyüme yaklaşımıyla 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda adımlar atılmaktadır. İklim değişikliğine uyum, teknoloji geliştirme ve transferi, kapasite geliştirme ve finansman yönünde adımların atılmasına öncelik verilmektedir. Sıfır atık yönetim sisteminin güçlendirilmesi, yeşil dönüşümün desteklenmesi, döngüsel ekonomiye geçiş ile toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir şekilde yönetilmesi yönünde çalışmaların önemi artmaktadır” (12. BYKP, 2024: 200). “İklim değişikliğiyle ilgili uygulamaların bütüncül bir biçimde ele alındığı temel mevzuat hazırlığı tamamlanacaktır” (12. BYKP, 2024: 210). ““Paris Anlaşması” hedeflerine ulaşmak amacıyla sera gazı emisyonlarını azaltmak, iklim değişikliğine uyum ve iklim değişikliği ile mücadele kapsamında atılacak adımları ortaya koymak üzere strateji ve eylem planları hazırlanacak ve uygulamaya geçirilecektir” (12. BYKP, 2024: 210). ““Yeşil Mutabakat Eylem Planı” kapsamında sektörel yol haritaları güncellenecek, izleme ve değerlendirme sistemleri geliştirilecek ve mevzuat çalışmaları yürütülecektir” (12. BYKP, 2024: 210). “Net sıfır emisyon hedefleri doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadelenin ekonomiye maliyetlerini en aza indirecek ve dijital dönüşümle birlikte yeşil dönüşümün getirdiği fırsatlardan azami düzeyde faydalanılmasını sağlayacak düzenlemeler hayata geçirilecektir.” (12. BYKP, 2024: 53). “Başta enerji, ulaştırma, sanayi ve tarım sektörleri olmak üzere sürdürülebilir, düşük emisyonlu, dijital üretim teknikleriyle bütünleşik ve çevre dostu politikalar benimsenecek, net sıfır emisyon hedefleri doğrultusunda yeşil dönüşüme yönelik gerekli düzenlemeler hayata geçirilecektir” (12. BYKP, 2024: 55). “Toplam istihdam içinde yeşil dönüşüme uyumlu işgücünün payının artırılması için gerekli politikalar uygulamaya konulacak, yeşil dönüşüm sürecinden çalışanların olumsuz etkilenmemesine yönelik adil geçiş mekanizmaları kurulacaktır” (12. BYKP, 2024: 57). “Sanayinin yeşil dönüşümü konusunda kamu ve özel sektörün kurumsal kapasitesi geliştirilerek farkındalık artırılacaktır (12. BYKP, 2024: 84). “Yeşil ve dijital dönüşüm başta olmak üzere gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda mevcut mevzuat ve uygulamalar katılımcı bir yaklaşımla iyileştirilecektir” (12. BYKP, 2024: 142).

Hükümet Programlarında Sürdürülebilirlik, Yönetişim ve Katılım

Türkiye’de gençleri odağına alan bir diğer politika belgesi ise Hükümet (Yıllık) Programlarıdır. 2018 yılı hükümet programı (PB 4) ile 2019 yılı sonrasında içinde Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları (CYP) incelendiğinde “Çocuk ve Gençlik” başlıkları altında gençlik ile ilgili ele alınan temel konuları; işsizlik, çocuk işçiliği, Suriyeli gençler ve çocuklar, madde bağımlılığı, erken okul terki gibi sorun alanları oluşturmaktadır. Bununla birlikte gençlerin toplumsal hayata katılımları konusu da bölümlerde yer almaktadır. Programda aktif katılımı ilgili

“Gençlerin toplumsal hayata aktif katılımlarını ve sağlıklı bireyler olarak yetişmelerini sağlayacak, özgüven ve toplumsal aidiyet duygularını güçlendirecek hizmetlerin sunulması ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla politika ve hizmetlerin geliştirilmesi, yürütülmesi ve kurumlar arası eşgüdümün artırılması ihtiyacı devam etmektedir” (CYP, 2018: 112).

2019 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında (PB 5) gençliğin aktif katılımı için politika ve tedbirler şöyle ifade edilmiştir;

“Eğitimde ve istihdamda olmayan gençlerin profilleri belirlenerek durumlarına uygun eğitime, işgücüne ve istihdama yönlendirici politikalar ve programlar geliştirecektir” (CYP, 2019: 113). “Türkiye Ulusal Gençlik Konseyine yönelik ikinci mevzuat çalışmaları tamamlanacak ve Konseye üyelik işlemlerine yönelik düzenlemeler gerçekleştirilecektir” (CYP, 2019: 113). “Gençlerin kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamak amacıyla düzenlenen eğitim faaliyetlerinin, rehberlik hizmetlerinin ve gençlik alanında yapılan inceleme ve araştırmaların sayısı ve kalitesi artırılacaktır” (CYP, 2019: 13).

2020 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında (PB 6), ise “*Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması*” (CYP, 2020: 297). Temel amaç olarak ifade edilmiştir. Ayrıca,

“Gençlerin ulusal ve uluslararası platformlarda daha aktif hale gelmesi, taleplerini dile getirmesi ve katkı sağlamasında önemli bir araç olma potansiyeli taşıyan Türkiye Ulusal Gençlik Konseyine yönelik ikincil mevzuat çalışmalarının bitirilmesi ve Konseye işlevsel bir yapı kazandırılmasına yönelik çalışmaların tamamlanması ihtiyacı devam etmektedir” (CYP, 2020: 298). “Gençlerin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında aktif rol almaları desteklenecek, hareketlilik programları özellikle

dezavantajlı gençlerin taleplerine uygun biçimde genişletilip çeşitlendirilecektir”(CYP, 2020: 299).“Başta Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gençlik merkezleri ve gençlik kamplarında yürütülen programlar olmak üzere, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamasına yönelik düzenlenen programlar ile faaliyetlerin sayısı ve kalitesi artırılacaktır” (CYP, 2020: 299).“Türkiye Ulusal Gençlik Konseyinin aktif hale getirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır” (CYP, 2020: 299).“Gençler gönüllülük faaliyetleri kapsamında bilinçlendirilecek ve yönlendirilecek, gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı teşvik edilecektir” (CYP, 2020: 300).

2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında (PB 7); Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır (CYP, 2021). Buna göre,

“Ulusal ve uluslararası platformlarda gençlerin daha aktif ve söz sahibi hale gelmesi, taleplerini dile getirmesi ve karar alma mekanizmalarına katılım sağlamasında önemli bir araç olma potansiyeli taşıyan Türkiye Ulusal Gençlik Konseyine yönelik ikincil mevzuat düzenlemesi ile Konseye işlevsel bir yapı kazandırılmasına yönelik hazırlıklar devam etmektedir” (CYP, 2021: 310).“Gençlerin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında aktif rol almaları desteklenecek, hareketlilik programları özellikle dezavantajlı gençlerin taleplerine uygun biçimde genişletilip çeşitlendirilecektir” (CYP, 2021: 312).“Başta Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gençlik merkezleri ve gençlik kamplarında yürütülen programlar olmak üzere, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamasına yönelik düzenlenen programlar ile faaliyetlerin sayısı ve kalitesi artırılacaktır” (CYP, 2021: 312).“Türkiye Ulusal Gençlik Konseyinin aktif hale getirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır” (CYP, 2021: 312). “Gençler gönüllülük faaliyetleri kapsamında bilinçlendirilecek ve yönlendirilecek, gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı teşvik edilecektir” (CYP, 2021: 312). “Gençlik alanında faaliyet gösteren STK’ların kurumsal kapasiteleri geliştirilecektir” (CYP, 2021: 312).

2022 Yılı Cumhurbaşkanlığı Programında (PB 8); Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır (CYP, 2022). Bu bağlamda belgede yer alan ifadeler şöyledir.

“Ulusal ve uluslararası platformlarda gençlerin daha aktif ve söz sahibi hale gelmesi, taleplerini dile getirmesi ve karar alma mekanizmalarına katılım sağlamasında önemli bir araç olma potansiyeli taşıyan Türkiye Ulusal Gençlik Konseyine yönelik ikincil mevzuat düzenlemesi ile Konseye işlevsel bir yapı kazandırılmasına yönelik hazırlıklar devam etmektedir” (CYP, 2022: 286). “Gençlerin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında aktif rol almaları desteklenecek, hareketlilik programları özellikle dezavantajlı gençlerin taleplerine uygun biçimde genişletilip çeşitlendirilecektir” (CYP, 2022, s. 288). “Başta Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gençlik merkezleri ve gençlik kamplarında yürütülen programlar olmak üzere, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamasına yönelik düzenlenen programlar ile faaliyetlerin sayısı ve kalitesi artırılacaktır” (CYP, 2022: 288). “Türkiye Ulusal Gençlik Konseyinin aktif hale getirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır” (CYP, 2022: 288). “Gençler gönüllülük faaliyetleri kapsamında bilinçlendirilecek ve yönlendirilecek, gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı teşvik edilecektir” (CYP, 2022: 288). “Gençlik alanında faaliyet gösteren STK’ların kurumsal kapasiteleri geliştirilecektir” (CYP, 2022: 288).

2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında (PB 9), Gençlik merkezleri ve kamplarında yürütülmekte olan hizmetler, hareketlilik programları ve sosyokültürel faaliyetler vasıtasıyla gençlerin toplumsal hayata aktif katılımlarının artırılması, umut, özgüven ve toplumsal aidiyet duygularının güçlendirilmesi, gençler arasında sosyal sorumluluk ve gönüllülük bilinci ve kültürünün geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır (CYP, 2023). Buna göre,

“Başta Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gençlik merkezleri ve gençlik kamplarında yürütülen programlar olmak üzere, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamasına yönelik düzenlenen programlar ile faaliyetlerin sayısı ve kalitesi artırılacaktır” (CYP, 2023: 280). “Türkiye Ulusal Gençlik Konseyinin aktif hale getirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır” (CYP, 2023: 280). “Gençler gönüllülük faaliyetleri kapsamında bilinçlendirilecek ve yönlendirilecek, gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı teşvik edilecektir” (CYP, 2023: 280). “Gençlik alanında faaliyet gösteren STK’ların kurumsal kapasiteleri geliştirilecektir” (CYP, 2023: 280).

2024 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında (PB 10); Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, eğitim ve istihdam imkânlarına, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayat ile karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır (CYP, 2024). Belgede bu kapsamda şu ifadelere yer verilmiştir.

“Gençlerin karar alma süreçlerine aktif katılımını sağlayacak mekanizmaların sayısı ve niteliği artırılacaktır” (CYP, 2024: 348). “Türkiye Ulusal Gençlik Konseyi”nin aktif hale getirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır” (CYP, 2024: 349). “Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine ilişkin bilinçlendirilmesi ve katılımlarının artırılmasına yönelik çalışma yürütülecektir” (CYP, 2024: 350).

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinde Sürdürülebilirlik Yönetişim ve Katılım

Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hazırlanan Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi (PB 11)

“Gençlerin evrensel ve insani değerlere sahip, milli ve manevi değerlerine bağlı, çevreye saygılı, bilgi ve özgüven sahibi, etkin, girişimci, toplumsal aidiyet duygusu yüksek, toplumsal hayata aktif katılan, temel hak ve hürriyetlerini etkin bir biçimde kullanan ve uluslararası alanda akranlarıyla rekabet edebilecek seviyede bireyler olarak kendi potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirebilecek imkan ve zemini oluşturma” (GSB; 2013: 5-6)

vizyonu ile oluşturulmuştur. Gençlik algısını doğru bir zemine oturtma; gençliğin ihtiyaç, beklenti ve endişelerini tespit etme; gençlerle ilgili kurumlar arasındaki koordinasyon ve işbirliğini sağlama ve gençliğin vatandaşlık bilincini geliştirme ve demokratik katılımını sağlama gibi pek çok amaç için oluşturulan politika belgesi, söz konusu amaçlara erişimde başta katılımcılık olmak üzere, erişilebilirlik, bütüncülük, uygulanabilirlik, şeffaflık vb. pek çok unsuru da kendisine ilke edinmiştir (GSB, 2013: 5-6).

Günümüzün çevre sorunlarına dikkat çeken politika belgesi, çevre sorunlarının ortadan kaldırılması veya azaltılabilmesi için gençlere önemli roller düşüğünü vurgulamaktadır. Belge çevre sorunları ile ilgili olarak gençlere yönelik iki temel politika ve bu politikalara erişimde ulaşılması gereken hedefleri belirlemiştir. Söz konusu politikalardan ilki gençlerin çevreye daha duyarlı hale gelmesi ve farkındalıklarının artırılmasıdır. Politikanın gerçekleşmesi için çevre bilincinin tüm eğitim kademelerinde müfredatta yer edinmesi, gençler arasında çevreye zarar vermeyen araç ve gereçlerin kullanımının özendirilmesi, gençlerin enerji dönüşümü ve geri dönüşüm hakkında bilgilendirilmesi ve gençlerde çevre duyarlılığının artırılması için uygun medya araçlarının kullanılması temel

hedefler olarak sıralanmaktadır. Belgede yer alan çevreyle ilgili bir diğer politika ise gençler arasında doğa sevgisini yaymak amacıyla, doğada gerçekleştirilen etkinliklerin artırılmasıdır. Bu politika gereğince de gençlerin doğada daha fazla zaman geçirmelerini sağlamak amacıyla doğa sporlarının teşvik edilmesi, gençlik doğa kamplarının yaygınlaştırılması, gençlere doğa ile ilgili projelere katılımlarının sağlanması vb. hedef olarak planlamıştır (GSB, 2013: 24-25). Politika belgesinde, “Demokratik Katılım ve Yurttaşlık Bilinci” başlığı altında, gençlerin siyasi katılımı ve paydaşlığının ileri demokrasinin kurulmasında önemi vurgulanmakta; gençlerin katılımcı demokraside karşılaştıkları engellerin tespit edilip kaldırılması ve gençlerin sivil toplum kuruluşlarında kurucu, yönetici ve üye olarak yer almalarının teşvik edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu nedenledir ki eğitim-öğretim politikaları belirlenirken demokrasi bilincinin gençler arasında yaygınlaştırılması, gençlerin ulusal ve yerel meclislerde temsil yetlerinin artırılması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere, gençlerle ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimlerin gençlerin karar alım süreçlerine katılımına açık hale gelmesi ve gençlerin siyasal süreçlere katılım imkanlarının artırılması söz konusu politikalara erişimi kolaylaştıran hedeflerdir (GSB, 2013: 26-27).

Araştırma

Araştırma Yöntemi

Çalışmanın incelenmesinde belge karşılaştırması yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yöntem kapsamında, incelenen politika belgeleri belirli temalar çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Söz konusu belgelerin karşılaştırılması sürecinde özellikle gençlik katılımı, sürdürülebilirlik ve yeşil dönüşüm gibi temel konulara belgelerin nasıl yaklaştığı incelenmiş; bu bağlamda belgeler arası kavramsal ve içeriksel tutarlılık, önceliklendirme düzeyleri ve uygulama önerileri değerlendirilmiştir. Böylece çalışma, gençlik politikalarına yön veren farklı belgelerin aynı konu başlıkları altında nasıl bir yaklaşım benimsediğini ortaya koymayı ve söz konusu belgelerin hedeflerle ne ölçüde örtüştüğünü incelemeyi amaçlamaktadır.

Karşılaştırma Sonrası Bulgular ve Tartışma

Türkiye’de gençlik politikalarına yön veren politika belgeleri (PB1–PB11), Avrupa Gençlik Hedefleri arasında yer alan “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” başlığıyla örtüşme düzeyleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan inceleme, belgelerin gençlerin katılımı, çevresel sürdürülebilirlik ve beceri geliştirme konularına farklı düzeylerde ve içeriklerde yaklaştığını ortaya koymaktadır. PB1, gençlik kavramını bütüncül bir bakış açısıyla ele almakta ve özellikle sağlık ile eğitim alanlarında gençlerin desteklenmesini ön plana çıkarmaktadır. Dezavantajlı gençlerin toplumsal hayata ve karar alma süreçlerine aktif katılımı belge açısından öncelikli bir tema olarak

sunulurken, çevresel sorunlar ve iklim değişikliği yalnızca “yeşil büyüme” kavramı çerçevesinde sınırlı bir şekilde ele alınmıştır. Ancak, gençlerin çevresel sorumluluk üstlenmelerine ilişkin somut bir yönlendirme bulunmamaktadır. PB2, gençleri ülke kalkınmasının temel toplumsal kaynaklarından biri olarak görmekte ve onların güçlü yaşam becerileri ile insani ve millî değerler doğrultusunda yetiştirilmelerini hedeflemektedir. Karar alma süreçlerine katılım konusunda PB1 ile benzer bir yaklaşım sergileyen belge, çevre sorunlarına değinse de gençlerin yeşil dönüşüm sürecindeki potansiyel rollerini açık biçimde ortaya koyamamaktadır. PB3, diğer belgelerden ayrıışan özgün bir nitelik taşımakta ve “yeşil dönüşüm” kavramını doğrudan içeren ilk politika metni olma özelliğini taşımaktadır. Bu belgede gençlerin yeşil dönüşüm sürecinde aktif rol üstlenmeleri gerektiği açık bir şekilde ifade edilmekte; ayrıca dönüşümün gerektirdiği mesleki becerilerin kazandırılması amacıyla eğitim desteğine ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır. Gençlerin gönüllülük faaliyetleri yoluyla sürece katılımı da desteklenmektedir. Bununla birlikte, söz konusu gönüllülük faaliyetlerinin çevre sektörü ile doğrudan ilişkilendirilmemesi önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. PB4–PB6, gençlerin toplumsal yaşama katılımını teşvik eden genel ilkeler barındırmakla birlikte, çevresel sürdürülebilirlik ve yeşil dönüşüm konularına sınırlı düzeyde yer vermektedir. PB7 ve PB8, gençlerin kurumsal karar alma mekanizmalarına katılımını önceliklendiren belgeler olup, özellikle Türkiye Ulusal Gençlik Konseyi’nin aktif hâle getirilmesi ve bu yapının uluslararası düzeyde temsiliyet kazanması yönünde somut öneriler sunmaktadır. PB9 ve PB10, gençlerin aktif vatandaşlık becerilerini geliştirmeyi, sosyal sorumluluk ve gönüllülük bilincini artırmayı hedeflemektedir. Ancak, bu belgelerde de çevresel sürdürülebilirlik doğrudan ele alınmamış; gençlik ile yeşil dönüşüm arasında net bir ilişki kurulmamıştır. PB11, çevre sorunları ve iklim değişikliği bağlamında gençlerin duyarlılıklarının artırılması gerektiğine dikkat çekmekte, bu doğrultuda eğitim ve projelerin geliştirilmesini önermektedir. Ayrıca, demokratik katılım ve yurttaşlık bilinci başlıkları altında gençlerin siyasal süreçlere ulusal ve yerel düzeyde daha etkin katılımının sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Genel bir değerlendirme yapıldığında, PB1 ve PB2 gençlerin toplumsal katılımını önceleyen belgeler olarak öne çıkmakta; ancak sürdürülebilir kalkınma ve yeşil dönüşüm ekseninde gençliğe özgü rollerin ve sorumlulukların açık biçimde tanımlanmadığı görülmektedir. Bu bağlamda PB3, hem kavramsal derinliği hem de gençlerin yeşil dönüşüm sürecinde aktif aktörler olarak konumlandırılması açısından Avrupa Gençlik Hedefleri’ndeki “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” başlığı ile yüksek düzeyde örtüşen tek politika belgesi olma özelliğini taşımaktadır. Diğer belgeler ise, gençlerin katılımı, gönüllülük ve sosyal sorumluluk gibi temalara odaklanmakta; ancak yeşil dönüşüm sürecine gençlerin etkin katılımını sağlayacak yapısal politika önerileri açısından yetersiz kalmaktadır. Elde edilen bulgular, Türkiye’nin gençlik politikalarının çevresel sürdürülebilirlik ve yeşil dönüşüm bağlamında

güçlendirilmesi, ayrıca AB gençlik hedefleriyle daha yüksek düzeyde yapısal uyum sağlanması gerektiğine işaret etmektedir.

Sonuç

Çalışma, AB'nin “Sürdürülebilir Yeşil Avrupa” hedefi doğrultusunda, Türkiye'deki gençlik politikası belgelerinin örtüşme düzeylerini belirlemek amacıyla belge karşılaştırması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. İnceleme, üç temel ölçüt çerçevesinde yapılandırılmıştır: gençlerin karar alma süreçlerine katılımı; yeşil dönüşüm ve çevresel sürdürülebilirliğe yönelik yaklaşım; ve beceri geliştirme ile eğitim desteği. Elde edilen bulgular, Türkiye'de gençlerin toplumsal ve siyasal katılımının birçok politika belgesinde demokratikleşmenin ve kalkınmanın temel bir unsuru olarak tanımlandığını göstermektedir. Özellikle karar alma süreçlerinde gençliğin daha görünür kılınmasına yönelik çeşitli vurgular mevcuttur. Ancak, çevresel sürdürülebilirlik ve yeşil dönüşüm konularında gençliğe özgü rollerin, sorumlulukların ve destekleyici mekanizmaların net bir şekilde tanımlandığı tek belge PB3 olmuştur. PB3, yeşil dönüşüm kavramını yalnızca anmakla kalmayıp, bu dönüşümde gençlerin aktif birer değişim aktörü olarak konumlandırılmasını sağlayan stratejik bir çerçeve sunmaktadır. Bu yönüyle, Avrupa Gençlik Hedefleri'nin 10. maddesiyle yüksek düzeyde örtüşmektedir. Diğer belgeler (PB1, PB2, PB4-PB11) ise, genel katılım, gönüllülük ve toplumsal sorumluluk temaları etrafında şekillenen ifadeler içermekle birlikte, gençlerin sürdürülebilirlik politikalarındaki yerini belirleyen sistematik ve bütüncül bir yaklaşım ortaya koyamamaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'nin gençlik politikalarının AB'nin gençlik vizyonu ile tam anlamıyla uyumlu hâle gelebilmesi için, özellikle çevresel sürdürülebilirlik ve yeşil dönüşüm ekseninde gençlerin sürece aktif, sistematik ve sorumluluk sahibi bireyler olarak dâhil edildiği yeni politika yaklaşımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, PB3'ün sunduğu bütüncül ve stratejik çerçevenin diğer politika belgeleriyle entegrasyonunun sağlanması ve uygulama düzeyinde kurumsal karşılık bulması, hem Türkiye'nin gençlik politikalarının gelişimi hem de AB ile bütünleşme süreci açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışma, giderek önem kazanan gençlik katılımı konusunu 'Sürdürülebilir Yeşil Avrupa' hedefleri çerçevesinde ele alarak, Türkiye ile Avrupa Birliği'nin gençlik politikalarını politika belgeleri üzerinden kapsamlı bir şekilde karşılaştırmıştır.

Çalışma Araştırma ve Yayın Etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

Kaynakça

- Akay, H. (2023). Kalkınma Planlarındaki Gençlik Politikaları Üzerinden Genel Bir Değerlendirme. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(4): 1278-1297.
- Akman, E. Akçay, E. Y. ve Argun, Ç. (2011). Avrupa Birliği’ni Değişen Nüfus Yapısında Gençler ve AB’nin Gençlik Politikaları, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (22): 41-72.
- Asutay, H. (2017). Almanya’da Gençlik ve Gençlik Kültürleri Kavramlarının Tanımı ve Tarihsel Gelişimi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1): 59-74.
- Baş, H. (2019). Farklı Refah Rejimlerinde Genç İşsizliği ve Neet’nin Görünümü: İtalya, İngiltere ve İsveç Örnekleri, *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 8(21): 125-148.
- Brondi, S., Sarrica, M. ve Nencini, A. (2012). Youth Participation in Environmental Issues: A Study With Italian Adolescents, *Human Affairs*, (22): 390-404.
- Brooks, R. (2009). Young People and Political Participation: An Analysis of European Union, *Sociological Research Online* 14(1): 63-74.
- Chiapella, E. & Fairclough, N. (2002). “Understanding the new management ideology: A transdisciplinary contropution from critical discourse analysis and new sociology of capitalism” *Discourse and society*, 13 (2): 185-208.
- Council of the Europion Union (2019). “A New Strategic Agenda for the EU (2019-2024)” <<https://www.consilium.europa.eu/en/eu-strategic-agenda-2019-2024/>> (16.09.2024).
- Council of the Europion Union (2024). “EU Strategic Agenda” <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/strategic-agenda-2024-2029/> (20.09.2024).
- Crowley, A. ve Moxon, D. (2024) New and innovative forms of youth participation in decision-making processes, *Council of Europe*, (21).
- Çetiner, Ö. (2024). Avrupa yeşil mutabakatı konusundaki akademik çalışmaların görsel haritalama tekniği ile bibliyometrik analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1): 275-295.
- Çetintürk, V. E. ve Küçük, H. (2019). Gençlik politikalarında karşılaştırmalı bir değerlendirme: türkiye ve finlandiya örneği” *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2): 263-284.

- European Union. (2012). Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. <https://youth.europa.eu/year-of-youth_en> (03.09.2024).
- European Union. (2018). Resolution of the council of the european union and the representatives of the governments of the member states meeting within the council on a framework for european cooperation in the youth field: the european union youth strategy 2019-2027, < [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218(01))> (03.09.2024).
- European Council. (2019). “A New Strategic Agenda for the EU (2019-2024)”< <https://www.consilium.europa.eu/media/39914/a-new-strategic-agenda-2019-2024.pdf> > (20.09.2024).
- European Union. (2024a). “What is the EU Youth Dialogue?” < https://youth.europa.eu/get-involved/eu-youth-dialogue/what-eu-youth-dialogue_en > (11.09.2024).
- European Union. (2024b). “What is the EU Youth Dialogue?” <https://youth.europa.eu/strategy/european-youth-goals_en>(11.10.2024).
- European Union. (2024c). “Youth Goals”, <<https://youth-goals.eu/yg10>> (21.08.2024).
- European Union. (2024d). “Youth Goals”, <https://youth.europa.eu/strategy/strategy-2010-2018_en > (11.10.2024).
- European Union. (2024e). “Youth Goals”,<<https://youth-goals.eu/wp-content/uploads/YouthGoalsHandout-tr.pdf>> (15.08.2024).
- Falanga, R. (2024). Youth participation in environmental sustainability: insights from the Lisbon Participatory Budget, *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 36(1), 20-39
- Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2013). Ulusal gençlik ve spor politikası belgesi *TC Resmi Gazete*, 28541(27.01).
- Hofmann-van de Poll, F. ve Williamson, H. (2021). “European Youth Strategies - A Reflection and Analysis”, *Youth Partnership*, <https://www.researchgate.net/publication/354116283_European_Youth_Strategies_-_A_reflection_and_analysis?enrichId=rgreq-5981dad96a662b10a7971181fb883a15-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzM1NDExNjI4MztBUzoxMDYwNTYxNzQ3OTY4MDIxQDE2Mjk4NjkwMzM4OTU%3D&el=1_x_2&esc=publicationCoverPdf>(25.09.2024).

- Işık, V. (2016). Türkiye’de genç işsizliği ve genç nüfusta atalet. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11): 130-145.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). Onuncu kalkınma planı 2014-2018.
- Kirtzel, C. ve Lorenz, A. (2023). How to make projects to enhance youth participation successful a comparative analysis of six youth dialogue projects. Astrid Lorenz ve Lisa H. Anders (Eds). *EU Citizenship Beyond Urban Centres Perceptions and Practices of Young People in East Central European Peripheral Areas*, (111-124), Springer, Cham.
- Klatt, G. (2024) The European youth strategy, Marcella Milana, Gosia Klatt ve Sandra Vatrella (Eds). *Europe’s Lifelong Learning Markets, Governance and Policy Using an Instruments Approach*, (s. 78-103), Palgrave Macmillan.
- Kolleck, N. ve Schuster, J. (2022). Youth participation in global policy networks on climate change, *International Journal of Educational Research*, (114): 1-11.
- Macanović, D. (2017). Youth participation in solving environmental issues and creating environmental policy in Europe, (Eds. Mihajlo Vučić ve Marko Novaković) *Youth Perspectives in the United Europe, Institute of International Politics and Economics*, (188-212), Belgrad.
- Narksompong, J. ve Limjirakan, S. (2015). Youth participation in climate change for sustainable. *Engagement, Review of European Community and International Environmental Law*, 24 (2): 171–181.
- Schreuder, W. (2019). *Youth participation in climate policy-making: a research on how Dutch youth organizations try to influence Dutch climate change policy-making*, University of Groningen.
- Sloam, J. (2016). Diversity and voice: The political participation of young people in the European Union, *The British Journal of Politics and International Relations*, 18 (3): 521– 537.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2019). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/2019_Yili_Cumhurbaskanligi_Yillik_Programi.pdf> (21.04.2024)
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2020). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/11/2020_Yili_Cumhurbaskanligi_Yillik_Programi.pdf> (21.04.2024)
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2021). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/2021_Yili_Cumhurbaskanligi_Yillik_Programi.pdf> (21.04.2024)

- T.C. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2022). <<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/10/2022-Yili-Cumhurbaskanligi-Yillik-Programi-26102021.pdf>> (21.04.2024)
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2023). <<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/11/2023-Yili-Cumhurbaskanligi-Yillik-Programi.pdf>> (21.04.2024)
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2024). <<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/10/2024-Yili-Cumhurbaskanligi-Yillik-Programi.pdf>> (21.04.2024)
- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Ankara.
- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). On İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2024-2028). Ankara.
- Thew, H. (2018). Youth participation and agency in the United Nations Framework Convention on Climate Change, *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, (18): 369–389.
- Țuțuianu, R. A. (2022). Current Challenges in the European Youth Policy, *Security and Defence Journal*, (1): 165-178.
- United Nations (2024). “Youth and the SDGs” <<https://www.un.org/sustainabledevelopment/youth/#:~:text=Youth%20and%20the%20SDGs,large%20proportion%20of%20the%20population>> (03.08.2024).